

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania M. Sp. z o.o. w W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w W.
z udziałem zainteresowanej E. H.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym i podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 czerwca 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 lutego 2021 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od M. Sp. z o.o. w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziału w W. kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 9 lutego 2021 r. oddalił apelację odwołującą się M. Spółki z o.o. w W. (dalej jako Spółka M. lub płatnik składek) od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 17 czerwca 2019 r., oddalającego odwołanie Spółki od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 27 sierpnia 2018 r., stwierdzającej, że ubezpieczona E. H. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia na rzecz płatnika

składek w okresie od dnia 11 kwietnia do dnia 11 maja 2014. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z podstawą wymiaru składek na te ubezpieczenia za wskazany w decyzji okres.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że zawarta przez Spółkę M., zajmującą się pośrednictwem w obrocie nieruchomości, z ubezpieczoną umowa nazwana „umową o dzieło”, której przedmiotem było wykonanie dzieła polegającego na przyjęciu 12 nieruchomości do bazy M. - nie była umową o dzieło (art. 627 k.c.), lecz umową o świadczenie usług (art. 750 k.c.), rodzącą obowiązek ubezpieczenia społecznego, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009). W praktyce przyjęcie każdej nieruchomości do bazy obejmowało wykonanie łącznie następujących czynności: doprowadzenie do zawarcia umowy pośrednictwa (zawarcie umowy pośrednictwa z klauzulą wyłączności jest liczone jak zawarcie 4 umów otwartych), zgromadzenie dokumentacji związanej z nieruchomością; wykonanie dokumentacji fotograficznej nieruchomości, a w przypadku umów pośrednictwa na wyłączność, dla których Spółka M. zapewnia profesjonalnego fotografa - zorganizowanie wykonania zdjęć przez profesjonalistę (koszty fotografa pokrywa M.); wprowadzenie oferty nieruchomości do bazy M. wraz ze zdjęciami i opisem.

W ocenie Sądów obu instancji okoliczności zawarcia i faktycznego wykonywania spornej umowy prowadzą do wniosku, że nie zawierała ona postanowień precyzujących zindywidualizowane, konkretne dzieło. Przeciwnie - przedmiot świadczenia został określony przez wskazanie czynności faktycznych, do których wykonywania zobowiązywała się ubezpieczona, a których zakres wskazuje wyłącznie na ich ocenę w kierunku usługi, a nie umowy o dzieło. W praktyce praca ubezpieczonej polegała na pozyskiwaniu klientów przy tzw. pośrednictwie w sprzedaży nieruchomości, zaś dodatkowe elementy umowy, np. wykonanie fotografii danej nieruchomości (choćby nawet określone w umowie jako wykonanie utworów fotograficznych) nie kwalifikują tak określonej umowy do umów o dzieło. Nawet fakt, że chodzi również o wykonanie zdjęć, nie przesądza o stworzeniu zindywidualizowanego, określonego i wyodrębnionego rezultatu, który może być rozumiany jako dzieło. Ostatecznie fotografie wykonane przez ubezpieczoną,

analogicznie jak stworzona przez nią baza nieruchomości były umieszczane w bazie M. wraz z ofertą nieruchomości. Nawet więc tych fotografii nie można zakwalifikować do zindywidualizowanych utworów, podobnych do wyboru wierszy czy albumów malarstwa, jak podnoszono w apelacji. Wszystkie czynności będące przedmiotem spornej umowy, a przede wszystkim ich powtarzalność pozwala stwierdzić, że w ich wyniku nie doszło do wytworzenia określonego rezultatu, umówionego indywidualnie przez strony. Ubezpieczona osiągała w pracy kolejno wskazane w umowie zadania określone liczbowo i zadaniowo. Tego rodzaju czynności są charakterystyczne dla umowy o świadczenie usług, którą definiuje obowiązek starannego działania - starannego wykonania umówionych czynności. W szczególności nie można uznać za dzieło wytworu, który nie odróżnia się w żaden sposób od innych występujących na rynku rezultatów pracy - materialnych bądź niematerialnych, zatracony wówczas zostaje bowiem jego indywidualny charakter.

Skargę kasacyjną od tego wyroku wniosła Spółka M., domagając się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji w innym składzie, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty, a także zasądzenia od organu rentowego na rzecz skarżącej kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu przed Sądami obu instancji oraz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu przepisów prawa materialnego:

1) art. 627 k.c., przez błędną wykładnię i niezastosowanie, a w konsekwencji przyjęcie, że zawarto umowę o świadczenie usług, do której stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o zleceniu, gdy tymczasem prawidłowa wykładnia przepisów oraz analiza okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, prowadzi do wniosku, że zawarta została umowa o dzieło;

2) art. 734 § 1 k.c. w związku z art. 750 k.c., przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że postanowienia spornej umowy stanowią o zawarciu umowy o świadczenie usług, do której stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o zleceniu, podczas gdy prawidłowa wykładnia przepisów oraz całokształt

okoliczności niniejszej sprawy prowadzi do wniosku, że zakwestionowana umowa była umową o dzieło, do której przepisy te nie mają zastosowania;

3) art. 83 ust. 1 pkt 1 i 3 w związku z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1 pkt 1a i c, art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 2 art. 18 ust. 1 i 3, art. 20 ust. 1 ustawy systemowej, przez niewłaściwe zastosowanie ze względu na brak podstawy kompetencyjnej organu rentowego do wydania decyzji ustalającej charakter umowy cywilnoprawnej - przez jej „przekwalifikowanie” z umowy o dzieło na umowę o świadczenie usług (z naruszeniem art. 7 Konstytucji RP, art. 6 k.p.a., art. 189 k.p.c.) oraz przyjęcie, że osoba, wykonująca pracę na podstawie umowy o dzieło podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu u skarżącej w okresie i z podstawą wymiaru składek, wskazanymi w zaskarżonej decyzji.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na jej oczywistą zasadność z uwagi na rażące naruszenie przez Sąd drugiej instancji art. 627 k.c. oraz art. 734 § 1 k.c. w związku z art. 750 k.c., zważywszy, że umówionym przez strony spornej umowy rezultatem było pozyskanie i stworzenie dla skarżącej gotowych ofert nieruchomości - w określonej liczbie, w ustalonym terminie oraz za określonym ryczałtowym wynagrodzeniem, przy czym określenie „oferta nieruchomości” użyto w spornej umowie zgodnie z nomenklaturą branżową (a nie w rozumieniu kodeksowym) - jako gotowy produkt, punkt wyjścia do świadczenia usług przez pośrednika w obrocie nieruchomościami. Natomiast opis poszczególnych czynności składających się na przyjęcie każdej z nieruchomości do bazy danych skarżącej należy potraktować jako specyfikację, standardy wykonania dzieła, tak aby zamawiane dzieło mogło zostać uznane za wykonane w prawidłowy sposób, a nie sam przedmiot umowy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz od skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance oczywistej zasadności skargi (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), wymaga zawarcia w uzasadnieniu wniosku wyводу prawnego wskazującego, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawienia argumenty na poparcie tego twierdzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007). Powołanie się na tę przesłankę zobowiązuje skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274). Ponadto oczywista zasadność skargi zachodzi wtedy, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia podstaw kasacyjnego zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642 oraz z dnia 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619), które ewidentnie uzasadniały uwzględnienie skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 października 2007 r., III CSK 216/07, LEX nr 560577 oraz z dnia 20 marca 2014 r., I CSK 18/14, LEX nr 1522063). Strona skarżąca jest

w tym zakresie zobowiązana do sformułowania w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania odpowiednich wywodów potwierdzających tę okoliczność, gdyż o tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2008 r., II PK 347/07, LEX nr 465860). Dodatkowo należy pamiętać, że o oczywistości naruszenia prawa możemy mówić jedynie, gdy w rozpoznawanej sprawie doszło do sprzeczności wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2013 r., III SK 43/12, LEX nr 1331343).

W sprawie skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki „przedsądu”. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawiera bowiem żadnego jurydycznego wyводу potwierdzającego słusność tezy o kwalifikowanym naruszeniu przez Sąd drugiej instancji powołanych przepisów. W rzeczywistości skarżąca zmierza wyłącznie do podważenia ustalonego przez Sądy orzekające stanu faktycznego sprawy, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574 czy wyrok z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681). Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zwłaszcza, że w skardze brak jakichkolwiek adekwatnych proceduralnych zarzutów kasacyjnych (skarga została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego). Z poczynionych przez Sąd Apelacyjny ustaleń faktycznych wynikało natomiast wiążąco (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), że sposób wykonywania spornej umowy nie odpowiadał naturze umów o dzieło określonej w art. 627 k.c., ponieważ o realizacji tej umowy decyduje staranne działanie wykonawcy zobowiązania.

W orzecznictwie (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 115), przyjmuje się, że umowa o dzieło to umowa o określony rezultat pracy i umiejętności ludzkich (art. 627 k.c.), niezbędne jest zatem, aby starania przyjmującego zamówienie doprowadziły w przyszłości do konkretnego, indywidualnie oznaczonego rezultatu, z góry

określonego, mającego samoistny byt oraz obiektywnie osiągalnego i pewnego. Wykonanie dzieła najczęściej przybiera postać wytworzenia rzeczy, czy też dokonania zmian w rzeczy już istniejącej (naprawienie, przerobienie, uzupełnienie). Tego rodzaju postacie dzieła są rezultatami materialnymi umowy zawartej między stronami. Wykonanie określonej czynności (szeregu powtarzających się czynności), bez względu na to, jaki rezultat czynność ta przyniesie, jest natomiast cechą charakterystyczną tak dla umów zlecenia (gdy chodzi o czynności prawne – art. 734 § 1 k.c.), jak i dla umów o świadczenie usług nieuregulowanych innymi przepisami (gdy chodzi o czynności faktyczne – art. 750 k.c.). W odróżnieniu od umowy o dzieło, przyjmujący zamówienie w umowie zlecenia (umowie o świadczenie usług) nie bierze więc na siebie ryzyka pomyślnego wyniku spełnianej czynności. Jego odpowiedzialność za właściwe wykonanie umowy oparta jest na zasadzie starannego działania (art. 355 § 1 k.c.), podczas gdy odpowiedzialność strony przyjmującej zamówienie w umowie o dzieło niewątpliwie jest odpowiedzialnością za rezultat. Kryterium odróżnienia umowy o dzieło od umowy o świadczenie usług stanowi także możliwość poddania umówionego rezultatu (dzieła) sprawdzianowi na istnienie wad fizycznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2000 r., IV CKN 152/00, LEX nr 45451).

Ponadto, jak stwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 10 maja 2022 r., II USK 514/21 (niepubl.), wydanym w sprawie między tymi samymi stronami, w analogicznym stanie faktycznym, przedmiotem umowy o dzieło nie jest praca, lecz sam jej rezultat. W tym wyraża się istota różnicy między umową o dzieło i umową starannego działania. Z umową o dzieło nie mamy do czynienia w każdym przypadku, kiedy występuje rezultat usługi. „Rezultat” umowy nie jest zarezerwowany tylko dla umowy o dzieło (art. 627 k.c.). Określone „dzieło” jako efekt pracy może być też wynikiem starannej pracy zleceniobiorcy. Nie jest to jednak relacja zwrotna, czyli to co jest właściwe dla umowy o staranną pracę nie jest dziełem, które ma na uwadze art. 627 k.c. Umowa o dzieła to umowa o określony rezultat, jednak nie każdy rezultat jest wynikiem umowy o dzieło. Twierdzenie skargi jakoby przedmiotem spornej umowy było określone dzieło, a nie czynności składające się na to „dzieło” nie wystarcza do stwierdzenia naruszenia prawa materialnego. Sądy orzekające w sprawie mogły uznać, że szereg czynności

składających się na całość umówionego przedmiotu świadczenia nie składa się na umowę o dzieło, bowiem nie decyduje umówiony rezultat, lecz wykonywane czynności i kwalifikacja przedmiotu zobowiązania jako umowy o świadczenie usług.

Należy przy tym także nadmienić, że sam efekt w postaci utworu, w rozumieniu prawa autorskiego, nie przesądza o kwalifikacji zawartej umowy. Art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 1062 ze zm.) i art. 627 k.c. nie muszą mieć wspólnego zakresu. Dziełem może być rezultat umowy, która nie ma charakteru autorskiego. Prawo autorskie jest też samodzielną regulacją, z której wcale nie wynika, że o autorskim charakterze umowy przesądza tylko wykonanie jej w ramach umowy o dzieło. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego może być dziełem w rozumieniu art. 627 k.c., jeżeli powstał w ramach umowy o dzieło. Nie jest to reguła zamknięta, gdyż utwór może powstać również w ramach wykonywania stosunku pracy (art. 12 i art. 14 ustawy o prawie autorskim) lub umowy o świadczenie usług. Utwór w rozumieniu prawa autorskiego nie determinuje bezwzględnie rodzaju umowy (o dzieło lub o wykonanie usługi). To, że zrealizowane w ramach umowy oferty nieruchomości posiadają przymiot samoistości, tj. niezależności od dalszego działania wykonawcy usługi nie przesądza umowy o dzieło. Utwór jako efekt pracy twórcy ma znaczenie materialne i podlega sprzedaży. W tym zakresie ma wspólny mianownik z dziełem wytwarzanym w ramach umowy o dzieło, ale także umowy o wykonywanie usługi, czyli również wtedy, gdy usługa ma być profesjonalna. Prawo autorskie jest samodzielną regulacją ze względu na przedmiot ochrony. Nie można też stwierdzić naruszenia art. 750 k.c. w związku z art. 734 k.c., tym bardziej aż oczywistego, jako że umowa zlecenia nie obejmuje samej tylko gotowości do wykonania pracy, staranności w jej wykonaniu, albowiem może obejmować też efekt pracy, co stanowi podstawę do zapłaty za usługę. Świadczenie usługi nie jest zarezerwowane tylko dla umowy o dzieło.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2

rozporządzenia z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).